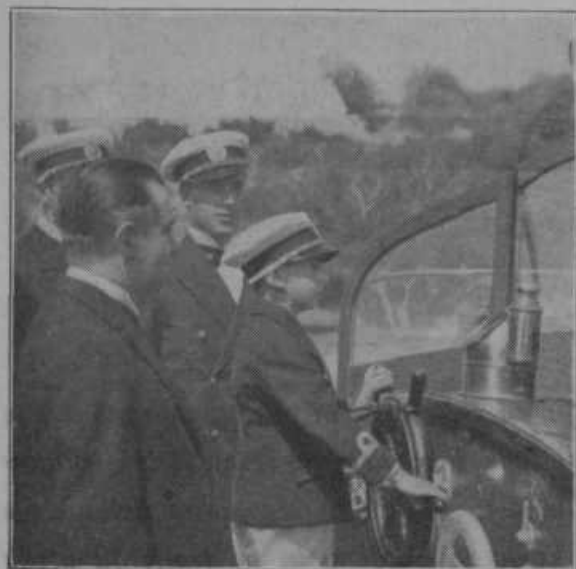

Vzgoja mladine k jadranski zavesti

Tretja glavna skupščina Jadranske straže... sklene, da posveti posebno skrb organizaciji podmladka v ljubezni do morja in pomorstva, imajoč vedno pred očmi veličino, moč in blagostanje domovine, ki sta jo priroda in zgodovina tesno zvezali z Jadranom.

Iz resolucije lanske glavne skupščine JS v Skoplju.

Nj. Vis. prestolonaslednik Peter, bodoči krmar Velike Jugoslavije.

Za njim predsednik glavne uprave Jadranske straže g. dr. Ivo Tartaglia (Split).

V narodno obrambnem delu nam mora sovražnik vedno nuditi najdragocenejši pouk. Kakor borci na fronti moramo najpozorneje motriti kretanje nasprotnika, da bomo mogli parirati vsak napad, vrniti vsak udarec... V blazni revizionistični pohlepnosti sega tujčeva roka po naši zemlji, po našem morju, po našem Jadranu. V dobri zavesti, da je mladina nosilka bodočnosti, se je italijanska jadranska propaganda vrgla z vso silo na vzgojo podmladka, na novi rod. V to svrhu na vse mogoče načine izkorišča osnovne in srednje šole. Za mladino se vršijo posebna jadranska predavanja. Mladina mora pisati jadranske naloge. Ob jadranskih dnevih se delijo jadranske nagrade. V cvetoči pomladi izletavajo šole iz notranjosti polotoka na jadransko obalo. Čim pa nastopijo počitnice, hiti kolonija za kolonijo letovat k Jadranu... Lahko si mislite, kakšne uspehe ima ta sistematična vzgoja in kakšno bo bodoče pokolenje. Fašistiška mladinska organizacija Balilla je bila osnovana 1926. in nosi ime po nečestnem 12 letnem mladiču, ki je pred dobrih 10 leti ob demonstraciji v Genovi pogumno metal kamne na Francoze. Ta organizacija združuje blizu tri milijone podmladkarjev v starosti od 6 do 17 let. Elita te mladine pa so mornarčki, »marinarette«, katerim je posvečena še posebna vzgoja in ki se že v nežni mladosti vežbajo za najbolj fanatične agente fašistiške jadranske propagande.

Jasno, naš odgovor mora biti edino ta, da sami posvetimo največjo, najljubeznivejšo, najsmotnejšo skrb nacionalni jadranski vzgoji naše mladine. Letos, ko Oblastni odbor Jadranske straže v Ljubljani praznuje desetletnico vztrajnega dela, moramo s posebnim poudarkom ugotoviti, da je v njegovi bilanci postavka o napredku organizacije podmladka Jadranske straže najvidnejša, najzadovoljivejša.

Predlanskim je Oblastni odbor JS razposlal šolskim vodstvom prošnje za organiziranje podmladka. Najprej so bili ti pozivi odposlani srednjim in meščanskim, šele nato večjim narodnim šolam, skupno 210. Kasneje so poziv prejeli še vse osnovne šole, od tri-razrednic navzgor, skupno 78.

Učiteljstvo se je vneto lotilo dela in na letošnji glavni skupščini oblastnega odbora JS v Novem mestu je tajnik dr. Zeljko Jeglič

lahko z vidnim zadovoljstvom poročal, da so se v najkrajšem času prijavi številni podmladki, kakor da so že komaj pričakovali poziva Jadranske straže. Do letošnje skupščine (2. aprila) je bilo v območju ljubljanskega Oblastnega odbora JS osnovanih 45 sekcij podmladka z nad 5030 člani. Ta napredek se je nasproti onemu v prejšnjem letu, ko je bilo na vsem območju ljubljanskega Oblastnega odbora komaj 295 mladih stražarjev, videl presenetljivo krepak. A vendar je tudi to šele bil pričetek tistega razmaha, ki ga moremo danes — jedva pol leta po glavni skupščini JS — beležiti v najpopolnejše zadoščenju vseh pravih nacionalistov in v največje priznanje organizatorskemu delu našega učiteljstva:

Zdaj so organizirane domala vse šole v dravski banovini in pod okriljem Jadranske straže je zbrana mogočna armada mladih stražarjev, katerih število presega 35.000 in se bliža štiridesetemu tisoču.

Tako je slednjič pri nas ustvarjeno poročstvo, da bo slovenski rod v bližnji bodočnosti ves prežet z jadransko idejo in složno in krepko na braniku za naše svete pravice, za naš Jadran, s katerim je krvavo zvezana tudi usoda naše slovenske zemlje in našega obstanka.

Zdaj je treba zavihati rokave, potrebno je sistematično delo. Vodstvo Jadranske straže se predobro zaveda, da mora mladini poleg ideje nuditi tudi druga sredstva, da bo njeno prepričanje čim trdnjeje zasidrano. Ob vzajemnem trudu in požrtvovalnosti bomo z lahkoto ustvarili socialni program, ki bo našo mladino krepil in jo dvigal k svetlim idealom. Navdušena za sinje morje bo morala naša šolska mladina dobiti prilike, da se ji bo vsako leto nudi vsaj kratek oddih na morju, da si okrepi zdravje, da spozna lepote in zanimivosti obmorskega življenja.

Oblastni odbor Jadranske straže neprestano pretresa vprašanje lastnega Dečjega doma na Jadranu, v katerem bo naša zatočišče mladina iz vse dravske banovine. Razen tega bo treba organizirati še druge kolonije, da bo naša mladina vsake počitnice deležna blagodatí morja v čim večjem številu.

Poslej bodo posamezne šole ob čim večjih ugodnostih lahko organizirale vsaj kratke izlete na Jadran. Kolikor čujemo, bo tajništvo JS v Ljubljani že jeseni razposlalo šolam prospekte, kako se bodo prihodnje leto lahko organizirali ti šolarski izleti na naš severni Jadran. Tako bo mladina že z začetkom šolskega leta pričela zbirati skromne prihranke.

Ogret za pomorstvo mora naš mladi rod v bodočnosti v še večjem številu, kakor doslej, iskati poklica v mornarstvu, bodi že v vojnem ali trgovskem. Saj je znano, da v Dalmaciji že zdaj imenujejo našo mornarico »kr. slovensko vojno mornarico«, kar nam more biti le v ponos.

Z zadovoljstvom in zadoščenjem lahko opazuje slovenska zavedna javnost rast podmladka Jadranske straže, katerega vzgoja v jadranski zavesti je bistven del splošne nacionalne vzgoje naše mladine. Da bo mlada garda tudi vidna, je v teku akcija, da dobi 10.000 naših podmladkarjev lično mornarsko uniformo. Navdušena mladina vzbuja navdušenje in požrtvovalnost tudi pri odraslih, kar se je najočitneje pokazalo v letošnjem letu, ko so se vrste Jadranske straže na mah pomnožile in okrepile. Za vse to pa velja zahvala našemu učiteljstvu, kakor jo je že na letošnji glavni skupščini oblastnega odbora JS izrekel predsednik g. pomočnik bana dr. Otmar Pirkmajer: Naše vrlo učiteljstvo, ki stoji vedno v prvih vrstah, kadar gre za domoljubne in narodne pokrete, nas je trajno zadolžilo in nikdar mu ne bomo smeli pozabiti, da se je v srca naše mladine semena, iz katerih bo vzklila in dozorela jadranska ideja kot obča narodna ideja, ki ji bo pripadal ves narod. Takemu učiteljstvu bomo ostali vedno hvaležni, plačila pa mu ne moremo dati lepšega, kakor je naša zavest, da je storjeno veliko nacionalno delo. Jadranska straža tudi v bodoče računa, da ji ostane učiteljstvo zlasti pri vzgoji podmladka zvest pobornik in da bo pomagalo oživotvoriti ideal, da bo vsa mladina zbrana v taboru Jadranske straže.

-dr-

pacije izključuju uverenja druge grupacije; naime, ideologija nacionalističke grupe v potpunosti je suprotnosti sa ideologijom nenacionalističke grupe. Ideologije koje se isključuju dovode do sudara i te sudare prate sve one pojave koje se zbivaju na učiteljskim skupštinama i koje im daju ružan izgled.

Svojom agresivnošću grupa nenacionalista nametnula se bila da ideološki vodi jugoslovenske učitelje. Ova je grupa dovodila do nerada i nerada na našim glavnim skupštinama: u Skoplju, u Subotici, i na posletku u Beogradu, prošle godine. Ona sada nije sama. U sprezi sa njom su i neke druge grupe nacionalno orijentisane, koje su u prošlosti, u Udruženju, imale vodstvo — ali ne idejno nego formalno.

Da je od stvaranja Udruženja jugoslovenskog učiteljstva 1920 godine do 1931 g., do dolaska današnje uprave, internacionalistička grupa gospodarila svojom ideologijom u našem Udruženju — dokaz je knjiga »Osnovi za reorganizaciju Udruženja jugoslovenskog učiteljstva« i tu je izdalo bivše Poverništvo — Beograd.

Damjan Rašić,

predsednik Jugoslov. učiteljskog udruženja.

U toj se knjizi kaže: »Stvarati kult nacionalizma znači u pogledu evolucije i progressa čisti minus«. — Suprotno ovom pogrešnom tvrdjenju, učitelji nacionalisti su ubeđenja da je stvaranje kulta nacionalizma temelj celokupnog rada jugoslovenskih učitelja.

Ideolozi opozicije u toj knjizi zahtevaju: »...Da se stvara učitelj novog mentaliteta, koji se neće više saplirati o nacionalne dogme, niti će državi pridavati moralne i pravne attribute, koje ona nema, nego će se upravljati prema svojim pogledima«. — Ovakvo učenje učitelji nacionalisti potpuno odbacuju i zbog toga između današnje uprave Udruženja i opozicije koja do danas nije napustila ideologiju iznetu u knjizi »Osnovi...« — na toj osnovi ne može biti sporazuma. Ove ideologije se isključuju i zbog toga na toj osnovi ne može biti sporazum između grupa koje je ispovedaju. Može biti samo jedno: ili u Udruženju da vlada nacionalistička ideologija ili ideologija nenacionalista.

Ivan Dimnik, predsednik sekcije JUU — Ljubljana:

Stiki JUU z inozemskim učiteljstvom

Učiteljska mednarodna akcija

Ivan Dimnik,

predsednik sekcije JUU za dravsko banovino.

Med bolj pereča vprašanja, ki jih bo nujno rešiti in glede katerih bo treba izvesti organizacijske priprave, je vprašanje stika Jugoslovenskega učiteljskog udruženja z učiteljstvom inozemskih država.

Organizacija dela in stremljenj stanovske organizacije v tem pravcu ni nova. Že pred uedinjenjem jugoslovenskega učiteljstva v lastni državi so vsi deli tega učiteljstva stremili za medsebojnim zblizanjem in so iskali stikov. Posebno jako je bilo stremljenje stikov učiteljstva slovanskih narodov.

Tako je bil n. pr. že leta 1902, v Trstu in ponovno leta 1906, v Šoštanju pod bišvo »Zavezo« — predhodnicu sedanje sekcije JUU za dravsko banovino — sprejet predlog,

Kada se zna da je Poverništvo — Beograd, koje je tada imalo više od polovine učlanjenih učitelja, primilo na svojoj skupštini ideologiju iznetu u ovoj knjizi, to je značilo: kad je većina učlanjenih učitelja primila ovu tuđinsku nenacionalnu ideologiju — onda je ta nenacionalna ideologija zagospodarila i celim Udruženjem, shvaćenim u celini.

Ova ideološka borba prožimaće i ceo rad XIII glavne učiteljske skupštine u Ljubljani. S jedne strane jugoslovenski učitelji nacionalisti, kojima je nacionalizam i sve ono što je naše nacionalno SVETINJA, na čelu sa današnjom Upravom Jugoslovenskog učiteljskog udruženja, vodiče borbu sa drugom grupacijom, današnjom opozicijom koja je primila za svoju ideologiju koja je izneta u napred pomenutoj knjizi »Osnovi za reorganizaciju Udruženja...«

Prema ovome, jugoslovenski učitelji nacionalisti odbacuju proporcionalni izborni sistem, koji omogućava kompromise. Oni zastupaju izborni sistem većine.

se. Oni zastupaju izborni sistem većine. Zatim, jugoslovenski učitelji nacionalisti odbacuju tajno glasanje, jer delegati ne glasaju u ime svoje, već u ime sreskih društava, — i zbog toga je pošteno da glasaju javno, da bi njihova sreska društva znala kako su glasali.

Današnja ideološki šarena opoziciona grupacija u kojoj idejno gospodari grupa nenacionalista beži sa ovog terena ideološke borbe i istura napred lična pitanja, služeći se nedokumentovanim tvrdjenjima i trikovima, da bi zavela nedovoljno upućene učitelje u suštinu stvari.

Onako isto kao što je grupa nenacionalista doživela trijumf — kada joj je skupština Poverništva — Beograd primila i oštopala njihova ideološka izlaganja, kojima se negira sve što čini attribute nacionalnosti i nacionalne države, tako i mi jugoslovenski učitelji nacionalisti očekujemo da naša nacionalna ideologija doživi ponovo trijumf na XIII glavnoj učiteljskoj skupštini u Ljubljani.

Od pre dve godine postavljene su pravilno stvari u našem Udruženju. Ovakvo kako danas stoji one treba još jedanput da dobiju sjajnu sankciju jugoslovenskih učitelja. Mi ne sumnjamo da će jugoslovenski nacionalni učitelji javnim glasanjem suzbiti za uvek sve one koji ne ispovedaju nacionalističku ideologiju, kao i sve njihove saveznike, koji su radi svojih položaja u Udruženju pristali da ideologija u knjizi »Osnovi...« bude proglašena kao zvanična ideologija Učiteljskog udruženja, čime su učinili težak greh prema svome Udruženju i svome redu, kao i prema svima učiteljima nacionalne ideologije koje su tada predstavljali.

Jugoslovenski nacionalni učitelji moraju biti svesni, da se radi o najkrupnijem pitanju u životu naše organizacije i našeg reda. Iz obzira drugarske tolerancije, jugoslovenski nacionalni učitelji strpljivo će saslušati sve neosnovane napade današnje opozicije i uporno braniti svoja uverenja. Jedna ili druga ideologija odneće pobjedu, a u vezi sa tim doći će: procvat ili nazadak naše organizacije.

Damjan Rašić, pretsednik J. u. u.:

Dve ideologije

Koliko mnogo zadovoljstva osećamo, kad slušamo pohvale o radu koga našeg druga ili drugarice — pohvale od meštana gde oni služe — jer znamo da nije lako steći priznanje! Puno lepih osobina treba da ima narodni učitelj, pa da bude zapažen i cenjen njegov rad. Sem dobrih intelektualnih osobina, njega treba da krasi i sve vrline čoveka i vaspitača.

Voljen od svojih đaka, cenjen od dačkih roditelja i ostalih stanovnika, učitelj dobija potsticaj za nova pregnuća i za istrajnost u svom mučnom ali uzvišenom poslu. Samo radom u školi i van nje učitelj se polako ali sigurno ističe i postaje voda svih kulturnih poduhvata. Kad takav učitelj hoće da promeni mesto službovanja zbog školovanja svoje dece, onda su meštani zabrinuti i žao im je što ih ostavlja prosvetni radnik koga poznaju i sa kojim su se nekako srodili radeći zajedno, pod njegovim vodstvom, na opštim poslovima.

Učitelj je u našem narodu ličnost koja je po svome poslu, jer radi na obrazovanju i vaspitanju dece, određena da vodi. I zbog toga je sasvim razumljivo, što je narod radostan kad ima dobrog učitelja, jer to znači da

mu je obezbeđen, bar u izvesnoj meri, svestrani kulturni napredak.

O procentu učitelja i učiteljica koji su osvojili ljubav naroda svojim svestranim radom — najbolje bi bilo kad se ne bi moglo govoriti, a mi se nadamo da to vreme nije daleko.

Naš narod voli da se o njegovom učitelju lepo govori, kao i o svakom njegovom poslu, pa mu je nerazumljivo kad sluša da su učiteljske skupštine mesta gde se učitelji skupljaju u velikom broju, ali da na njima vladaju nered i svađa. Čudnovato im je to, da pametni ljudi ne znaju za meru i red. Pa ne samo da je to čudnovato svima izvan našega reda, nego je to zagonetno i za veliki broj učitelja i učiteljica, skromnih školskih radnika, koji po svojoj individualnosti ne vole žučne diskusije, dugačke govore bez sadržine, bučne ispaide i prepade, zajedanje i ruženje svojih drugova.

Međutim, stvari drukčije izgledaju za sve koji dobro poznaju unutrašnja ideološka razmimoilaženja u učiteljskom redu. Te razlike u pogledima na osnovna nacionalna i socialna pitanja jesu takve, da uverenja jedne gru-

Danes je drug položaj u državi in tudi v pogledu mednarodne situacije in je naravnost nujna potreba, da izstopi tudi Jugoslovensko učiteljsko udruženje v tem pogledu s svojo lastno krepkejšo akcijo, ki bo podprla medsebojno pedagoško in strokovno zblizanje učiteljstva slovanskih držav ter s tem podkrepila tudi nacionalne in državne interese Jugoslavije in inozemstva.

V tem pogledu podčrtavajo pravila JUU v členu 3., točka e) nacionalno smer mednarodne učiteljske akcije v pravcu prvenstvenih stikov JUU z učiteljskimi udruženji slovanskih držav ter bo treba tudi zveze z inozemstvom v to smer preokreniti.

Kot pomanjkljivost moramo smatrati, da so bili ti stiki dosedaj omejeni samo na ožji krog centrale JUU in se ni izvedla širša akci-

ja sodelovanja čim večjega kroga učiteljstva v tem pogledu. Zato je nujno potrebno, da se razširi delovanje v tem pravcu sedaj vsaj tudi na sekcije.

Organizacija naj bi se izvedla v obliki specialnih »Učiteljskih lig«, ki naj bi se osnovali pri centrali in vseh sekcijah. Predvsem bi prišle v poštev Učiteljske lige jugoslov., češkoslovaška, — poljska, — bolgarska, — ruska ter s prijateljskimi državami — francoska in — rumunska. Vse pa le v toliko, kolikor so vzpostavljeni prijateljski odnosi s poedinimi državami in v svrhu, da se potom spoznavanja šolskih in obče prosvetnih vprašanj izboljšajo in utrdijo tudi dobri odnosi med učiteljstvom teh držav in se tudi s tem podkrepiti in utrdi dobro razpoloženje med prijateljskimi državami.

Učiteljske lige naj bodo istočasno v tesni zvezi z občinami enakakega stremeljenja ter naj pripravljajo svoje članstvo za vstop in sodelovanje v teh občinah ligah tudi na drugih poljih medsebojnega sodelovanja in pospeševanja prijateljskih odnosov.

Glavni namen učiteljskih lig bi bil, kakor je že iz gornjega razvidno, vzpostaviti in vzdrževati zveze z učiteljskimi združenji slovenskih in ostalih prijateljskih držav, katerih delo in smer je v skladu s stremeljenji in delom JUJ ter tako sodelovati na mednarodni učiteljski akciji.

Podrobna naloga Učiteljskih lig bi bila: Organizirati v ligi učitelje, ki povsem ali vsaj deloma obvladajo dotični tuji jezik. Vzpostaviti zvezo z učiteljstvom dotičnih tujih držav v svrhu osnivanja enakih učiteljskih lig v prijateljskih državah, za sodelovanje v stanovskem, šolskem, pedagoškem in organizatoričnem prosvetnem pogledu. Organizirati zamenjo in medsebojno naročanje stanovskih, šolskih, pedagoških in organizatoričnih časopisov. Pospeševati izmenjavo knjig in spoznavanja literature, zakonov in odlokov v gori navedenem pravcu ter osnivanje specialnih liginih knjižnic, za medsebojno spoznavanje strokovne literature in utrditev dela v tem pravcu. Informativno obveščanje o stanovskih, šolskih, pedagoških in organizacijsko prosvetnih vprašanj tujih držav.

Милош П. Павловић, Сарајево:

Кратак развој народног просвећивања и учитељске организације у Дринској бановини

Милош Павловић, претседник секције за Дринску бановину.

Развој просветних и просветно-културних прилика у Дринској бановини, од њеног формирања до данас, показује несумњиви успех, који је нарочито изражен у добро организованом и систематски изграђивanim условима, под којима се овај развој снажно и указивао. Поређењем затеченог стања до формирања Дринске бановине, и стања, које данас показује ова бановина у просветном и културном погледу, добија се рељеф општег стања народне просвете у бановини, на чијем су изграђивању истинском службом радили Просветно одељење банске управе и просветни пионери — народни учитељице. Нарочито запажене чињенице, очито илуструју сарадничко-заједничка настојања свих учитељаца с једне и Просветног банског одељења и Ј. У. У. — Секције за Дринску бановину с друге стране, да се просветни и културни живот ове бановине, што пре и што темељније уздигне на висину позитивног културног изграђивања. Колaborација просветног одељења и Ј. У. У. — Секције за Дринску бановину, као и организованог учитељства у бановини, пружила је јасно извучене контуре планског даљег заједничког рада у просветном и културном подизању народа у Дринској бановини. У овом погледу, резултати су видни, дајући нудно јемства за даљи интензиван и успешан рад у том правцу.

I.

На дан формирања Дринске бановине, 15. XI. 1929. год. затечено је на њеној територији 683 основних школа са 1792 одељења. У току од две године, овај се број повећао за 40 школа и 246 одељења. Али померањем бановинских територијалних граница законом о изменама и допунама закона о називу и подели Краљевине на

жав у домаћим, предвsem strokovnih listih. Prirejanje medsebojnih kongresov in ekskurzij v prijateljske države ter delegiranje svojih zastopnikov na te kongrese in ekskurzije, na kongrese občin lig, v svrhu medsebojnega zblizanja učiteljstva prijateljskih držav. Včlanjenje članov učiteljskih lig v obči ligi, osnovani za prijateljsko zblizanje dotičnih držav. Prirejanje tečajev za učitelje v svrhu priučanja narodnega jezika prijateljske države. Avtentično poročanje učiteljskim ligam v tujih državah o stanovskih, šolskih, pedagoških in organizatorično prosvetnih vprašanjih v naši državi ter obratno, prejemanje avtentičnih poročil potom lig o položaju v tem pogledu v prijateljskih državah.

To so široki in dalekosežni cilji učiteljskih lig, ki naj usmerijo našo mednarodno stanovsko akcijo in stremeljenje v novi pravci ter jo postavijo na širšo izrazito državno-nacionalno bazo.

Izvesti organizacijo te akcije bi ne bilo težko. Na teritoriju vsake sekcije JUJ je sigurno par agilnih in vztrajnih članov, ki so večši narodnega jezika prijateljskih držav in bi se posvetili tem idealnim nacionalno-državnim ciljem. Ni potrebno niti, da so na sedežih sekcij, ker lahko pismenim potom vršijo vso akcijo. Zborovanja članov poedinih lig bi se vršila ob priliki učiteljskih skupščin in ob priliki zborovanj splošnih lig, pri čemer bi se krepila zavest in bi se poglobljalo delo učiteljskih lig za mednarodno učiteljstvo akcijo.

Pravilnik učiteljskih lig za zvezo Jugoslovenskega učiteljskega združenja z učiteljstvom prijateljskih držav in za mednarodno učiteljsko akcijo, ki obsega podrobne določbe za organizacijo te akcije, je predložila sekcija JUJ za dravsko banovino glavni upravi JUJ, da predloži ta predlog glavni skupščini JUJ v Ljubljani.

Vsekakor je nujno potrebno, da usmeri tudi učiteljstvo svojo mednarodno akcijo v nacionalno smer ter podpre s svojimi stanovskimi in strokovnimi-prijateljskimi odnosi z učiteljstvom prijateljskih držav vnanjapolitična stremeljenja Jugoslavije ter postavi svojo stanovsko organizacijo tudi v službo državno-nacionalnih ciljev.

наилази на велике тешкоће, јер се указала баш потреба да се школске зграде подижу у сиромашним и оскудним селима, где месно становништво, због осетљиве привредне кризе, није могло обилнијим средствима да помогне и убрза рад на подизању нових школских зграда. Доприноси народа састојали су се обично у радној снази и прибављању грађе, а потребна новчана средства очекивана су увек од банске управе и државе. Па и поред ових сметњи, настојавања банског Просвет. одељења, да се свуда помогне, дало је одговарајуће резултате. Од почетка формирања бановине, подигнуто је до данас у дринској бановини 55 школских зграда и то у 44 места, у којима раније није било школа а у 11 места извршена је замена старих и дотрајалих зграда. У 22 места налазе се школске зграде у изградњи. На име помоћи за подизање, проширивање и преправку школских зграда, дала је банска управа од почетка свог формирања, преко 7 милиона динара.

Светолик Аврамовић, претседник секције за град Београд.

Да би се, пак, на изградњи нових школских зграда управљало по једном сталном и утврђеном плану и систему, изграђеном у Просветном одељењу за дужи низ година, а и према стварним народним потребама, овај план је детаљно разрађен преко нарочито одређених комисија за израду детаљне **среске школске мреже**. Ове комисије, које су постојале за сваки управни срез у бановини, још прве половине 1931 г., израдиле су врло брижљиво и савесно детаљне школске мреже за све управне срезове. Овом школ. мрежом утврђено је, да је потребно у дринској бановини подићи 375 нових школ. зграда у местима где нема школе, у 218 школских општина постоји насупина потреба за проширивањем садашњих школских зграда, због већег и сталног прираштаја школских обвезника, и у 153 места дотрајале и неупотребљиве школ. зграде заменити новим и хигијенским.

За овај циљ, Просветно одељење је израдило и планове и прелиминарне за типове школ. зграда са 1, 2 и 3 учионице, учитељ. становима и купатилом школским. Ови се планови шаљу школ. општинама бесплатно, на њихов захтев. На овај начин је практично решено и питање, да се школ. зграде подижу по одредбама Закона о здравственој заштити ђака.

За опсежније приступање подизању школ. зграда, банска управа је узела још пре годину дана у комбинацију један зајам од 30 милиона динара. Из тог зајма би се давали општинама дугорочни зајмови на 20—30 година и уз камату, која би била нижа од камате, коју би банска управа плаћала зајмодавцу. Посве сиромашним општинама чиниле би се и овде посебне олакшнице. Овај зајам је због опитних привредних прилика остао за сада нереализован.

Последице опште привредне депресије погађају нарочито осетно и издржавање основ. школа у овој бановини, које одговара општем привредном стању становништва њеног. У 1932 год. било је предвиђено кроз школске буџете за издржавање школа — 19.882.350 Дин а од тога примљено само 8.671.925 Дин, што значи за 11.210.425 динара мање, него је било одређено. Ако од своте примљеног издржавања изузмемо град Сарајево, које има 13 држав. основ. школа, онда је 614 држав. основ. школа у бановини примљило само 6.284.780 Дин или просечно на једну школу 10.202 Дин. Кад се узму у обзир, да је у ову своту урачунао и износ за кирије, огрев, плату школ. послужу, учитељ. станарину, онда се може претпоставити, колико школе добију за стварно своје издржавање. Тачно је, да у многим местима, мора се захватити једино оном великом и неисцрпном идеализму, љубави и материјалним личним жртвама наших народ. учитеља, тих неуморних просветних апостола и културних трудбеника, што школе у многим местима пасивних крајева ове бановине, раде.

Из овог стања назире се и чињеница, да је систем данашњег начина издржавања основ. школа себе преживео. Економ-

ски нездраву, слабу и неорганизовану управну и школ. општину, мора заменити економски јача, здравија и рационалнија основа, као што су држава или бановина. Постоји у овом погледу и предлог Просветног одељења банске управе, да се од чистог прихода сарајевске државне штампарије, која би израђивала писанке, пртанке, вежбанке и уџбенике, издржавају најсиромашније основне школе.

Питање броја одељења у непосредној је вези са државним просветним буџетом и општом економско-привредном кризом. Према податцима, у овој школ. 1932/33 г. недостајало је око 60 учитељских снага. Овome броју додајемо и 54 мање учитеља него одељења у 21 школ. срезу, те се и број упражњених учитељских места пење на 114. Просветне су се власти у овој невољи помагале спајањем одељења и полудневном и прекодневном наставом, што је све отежавало и онако тежак положај данашњег учитеља у пасивним крајевима ове бановине. Напоран рад под оваквим условима испуњује све умне и физичке снаге многих учитеља у овој бановини, што худи и општим резултатима и успеху наставе и здрављу наставника.

У овој школ. 1932/33 год., отворено је 31 ново одељење, али је због недовољног броја учитеља затворено 14 одељења, те је ове школ. године само 17 одељења више него у прошлој. Исто тако, због руинараних школских зграда и због оскудине у наставном особљу, затворено је 10 школских зграда.

Бројно стање наставничких лица данас у дринској бановини износи 1675, који раде у разреду, и то 794 муш. и 881 жен. Овде није узет у обзир и број наставника, деташованих на рад у Просветном одељењу, код школског надзорништва и код разних просветно-културних установа, којих има 36. Према овome броју и броју основ. школа, на једну основ. школу долазе просечно по 2 наставника.

Од означеног броја учитеља, било је 12 управитеља без одељења и 27 школ. надзорника, од којих су: по срезovima као стално постављени 11 (из учитељских редова 10 а 1 са В. П. Школом), вршиоца дужности по срезovima 12 (8 из учитељ. редова и 4 са В. П. Школом), 3 на раду код Просветног одељења и 1 код »Просвете«. По годинама службе, било је школ. надзорника од 8—39 год.

Буро Логомерац, претседник секције за Савску бановину.

Број деце, која су стварно походила основ. школу био је у овој школ. 1932/33 год., крајем I полутоја: 67.290 м. или 73,44 % и 24.333 жен. или 26,56 %. Према броју школа и наставних лица, просечно на 1 школу полази по 150 ђака, на 1 одељење по 120, 94, 77 или 61, а на једног наставника по 60.

Питању васпитања и душевно заостале деце, Просветно одељење је поклањало велику пажњу, отворивши три помоћна одељења у три сарајевске основне школе. Ова акција ће постепено бити пренашана и на остала већа места у бановини. Поред ове акције, Просветно одељење је посветило и нарочиту пажњу оснивању забавишта, којима до скоро није обраћана довољна пажња, већ се од стране државе препуштала брига о забавиштима приватној иницијативи, особено у овој бановини католичким манастирима. На почетку свога рада, банска управа је затекла само једно забавиште у Чачку. Данас их има 12 са 13 одељења и исто толико и приватних.

Исто тако, у циљу ширења писмености, Просветно одељење је водило велику акцију и на оснивању алфаветских теачева. До сада су на територији ове бановине, од почетка њеног деловања до данас, отворено: 91 течај за неписмене у грађанству са 2336 м. и 877 ж. полазника; 90 течајева у војсци за 12.316 полазника.

У даљем настојавању подизања народне просвете, Просветно одељење је утицало и помагало развој што већег броја народних књијница и читаоница, чији број данас, од почетка формирања банске управе, износи 219 са 9387 чланова и око 250.000 динара вредности у књигама. У току 1932 год. Просветно одељење је дало овим књијницама 2314 ком. књига у вредности